

# แนวทางการพัฒนาป่าชุมชนดงสาละเหม็นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ Development Guidelines for Dongsalamern Community Forest as An Ecotourism Site

เชียวชาญ จวงจันทร์ <sup>1</sup>

ธีระ ฤทธิรอด <sup>2</sup>

สมนต์ สกลไชย <sup>3</sup>

## บทคัดย่อ

รายงานวิจัยนี้เสนอผลการประเมินศักยภาพและให้ข้อเสนอแนะในการพัฒนาแก่เจ้าหน้าที่พื้นที่ป่าชุมชนดงสาละเหม็น จังหวัดอุบลราชธานี เพื่อให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ข้อมูลในงานวิจัยฉบับนี้ได้เก็บรวบรวมจากการศึกษาเอกสาร การสัมภาษณ์เชิงลึก การสนทนากลุ่ม และการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ผลจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า ป่าชุมชนดงสาละเหม็นมีแหล่งท่องเที่ยวที่น่าสนใจ อันได้แก่น้ำตกหลายแห่ง พุ่มดอกไม้ต่าง ๆ และเสาเฉลียง จึงมีศักยภาพและความเหมาะสมที่จะได้รับการส่งเสริมเพื่อพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ผลจากการวิจัยนี้ ได้เสนอแนะให้องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางจัดหาและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น จัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จัดสร้างห้องน้ำ ติดตั้งระบบไฟฟ้า ระบบประปา และสร้างถนนเพื่อให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยวได้สะดวก นอกจากนี้ ยังต้องมีการทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนรู้จักพื้นที่ป่าชุมชนมากขึ้น และต้องมีแผนการตลาดที่สามารถชักจูงให้คนมาท่องเที่ยว

## Abstract

This paper reports the results of an assessment of the potential of the Dongsalamern community forest, located in Ubonratchathani Province, to become an ecotourism site. The data employed in this study were collected from official documents, in-depth interviews, group discussion, and participative and non-participative observation.

The data analysis indicates that the Dongsalamern community forest, which is abounding with natural beauty such as waterfalls, flower fields, and the Lean Pole, has the potential to be developed into an attractive site for ecotourism. The report recommends that a certain degree of infrastructure development, including an all-season road to the forest, is needed before the area can truly be functional for ecotourism. Moreover, toilets, electric lights, and piped water have to be added. In addition, a public relations plan has to be implemented and an effective marketing strategy has to be launched.

<sup>1</sup> นักศึกษาลัทธิสุตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น วิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น

<sup>2</sup> Corresponding Author; ศาสตราจารย์ (เกียรติคุณ) ดร.; อาจารย์ประจำคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

<sup>3</sup> Corresponding Author; รองศาสตราจารย์ ดร.; อาจารย์ประจำคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

คำสำคัญ: แนวทางการพัฒนา, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

Keywords: Development Guideline, Ecotourism

## ความสำคัญของปัญหา

การท่องเที่ยว นับเป็นอุตสาหกรรมสำคัญที่สามารถสร้างรายได้ให้กับประเทศได้เป็นจำนวนมาก และก่อให้เกิดการพัฒนาธุรกิจบริการที่เชื่อมโยงและกระจายรายได้ไปยังชุมชนในแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ในปัจจุบันการท่องเที่ยวมีได้จำกัดอยู่เฉพาะแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติเท่านั้น เพราะในช่วงเวลา 20 ปีที่ผ่านมาการท่องเที่ยวโดยชุมชนได้ขยายตัวอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มที่จะเติบโตขึ้นในอนาคต ดังนั้น การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์จึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ถูกคาดหวังว่าจะเป็นการท่องเที่ยวที่มีศักยภาพในการสนับสนุนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และก่อให้เกิดประโยชน์แก่คนในท้องถิ่น

จังหวัดอุบลราชธานีเป็นจังหวัดในภาคตะวันออกเฉียงเหนือตอนล่าง ที่สามารถเห็นดวงอาทิตย์ขึ้นได้ก่อนพื้นที่อื่น ๆ ของประเทศไทย เพราะตั้งอยู่ทางตะวันออกสุดของประเทศ ปัจจุบันเป็นที่ตั้งของเส้นเวลาหลักของประเทศ ที่เส้นแวง 105 องศาตะวันออก และมีความสำคัญในฐานะเป็นเมืองท่องเที่ยวที่เต็มไปด้วยเรื่องราวทางประวัติศาสตร์ มีวัฒนธรรมและประเพณีดั้งเดิมที่ตกทอดจากรุ่นสู่รุ่นมาจกบรรพบุรุษตั้งแต่ยุคขอมโบราณ ผสมผสานเข้ากับวัฒนธรรมไทยถิ่นอีสานปัจจุบัน เกิดเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่น่าสนใจ อุบลราชธานียังอุดมไปด้วยทรัพยากรธรรมชาติมากมาย ทั้งป่าไม้ สัตว์ป่า พืชพรรณนานาชนิด แหล่งน้ำขนาดใหญ่หลายแห่ง และภูมิทัศน์ที่งดงามแปลกตาโดดเด่น รวมทั้งมีโรงแรมที่พักมากมายและการคมนาคมสะดวกสบาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีสนามบินในตัวเมือง ทำให้จังหวัดอุบลราชธานีเป็นเมืองท่องเที่ยวที่น่าสนใจไม่แพ้จังหวัดอื่น ๆ ของภูมิภาคที่นักเดินทางไม่ควรพลาดในการมาเยี่ยมชมเยือน

องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี ได้รับการถ่ายโอนภารกิจพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับท้องถิ่น โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นวางแผนการท่องเที่ยว การปรับปรุง ดูแล บำรุงรักษาสถานที่ท่องเที่ยว จัดทำสื่อประชาสัมพันธ์ ตามมาตรา 16 (8) มาตรา 16 (13) มาตรา 17 (14) มาตรา 23 (19) และมาตรา 24 (12) เพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยว เนื่องจากเป็นผู้ดูแลฐานทรัพยากรการท่องเที่ยวและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานเพื่อรองรับการท่องเที่ยว ตลอดจนคุ้มครอง ดูแล และบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ตามพระราชบัญญัติสภาตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล พ.ศ. 2537 มาตรา 67

ป่าชุมชนดงสาละเมน ตั้งอยู่ในเขตตำบลห้วยยาง มีแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่มีความสวยงาม คือ น้ำตกถ้ำพวง น้ำตกกุลจ่อ น้ำตกแสนเมือง เสาเฉลียง หุ่นดอกไม้ธรรมชาติ และมีทรัพยากรทางธรรมชาติที่สมบูรณ์ จากการวิจัยของวิโรจน์ มั่นธรรม (2553) ซึ่งศึกษาข้อมูลพื้นฐานและศักยภาพของแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์บริเวณป่าสาละเมน ตำบลห้วยยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี พบว่าข้อมูลทั่วไปของแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์บริเวณป่าสาละเมน ได้แก่ ธรณีสัณฐาน พรรณพืช และสัตว์ป่า น้ำตกถ้ำพวง ธารน้ำตก น้ำตกกุลจ่อ น้ำตกแสนเมือง น้ำตกโบกเล็ก ถ้ำเสือ น้ำลอดพื้น เสาเฉลียง ถ้ำเต่า ถ้ำพระ ถ้ำเพิงผา เป็นต้น สภาพปัญหาในพื้นที่มีการบุกรุกแผ้วถางของประชาชนรอบแนวเขตของป่าชุมชนสาละเมน นอกจากนี้ ปาริชาติ ปัญญาสาย (2554) ได้กล่าวถึง

สภาพความอุดมสมบูรณ์ป่าชุมชนดงสาละمينประกอบด้วยแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์และมีศักยภาพในการท่องเที่ยว อาทิ ธารน้ำตก แก่งน้ำ เสาเฉลียง ถ้ำเพิงผาเป็นต้น ปัจจุบัน สภาพความสมบูรณ์ถูกบุกรุกมาอย่างต่อเนื่อง จนกลายเป็นวิกฤตแม้ว่าจะได้ประกาศให้เป็นพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ และจัดที่ทำกินให้ราษฎรแล้วก็ตาม แต่ยังไม่สามารถจัดปัญหาการบุกรุกทำลายพื้นที่ป่าให้ยุติลงได้ โดยพบว่ามีการบุกรุกผืนป่าต้นน้ำเพื่อทำการเกษตร ปลุกพืชเศรษฐกิจในเชิงเดี่ยว เช่น ยางพารา มันสำปะหลัง เป็นต้น จนทำให้ความอุดมสมบูรณ์ และความหลากหลายทางชีวภาพลดลง

จากศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวของพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละمينดังที่ได้กล่าวมา คณะผู้วิจัยมีความเห็นว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งมีภารกิจทางด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวตามพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2542 ในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น่าจะเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยคงสภาพความอุดมสมบูรณ์ตามธรรมชาติและรักษาสິงที่เป็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวป่าชุมชนดงสาละمينไว้ คณะผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเพื่อหาแนวทางส่งเสริมและพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละمين จังหวัดอุบลราชธานีให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยให้ท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการเพื่อให้เห็นเป็นรูปธรรม

### วัตถุประสงค์การศึกษา

การศึกษาแหล่งท่องเที่ยวป่าชุมชนดงสาละمينในครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ คือ

1. เพื่อประเมินศักยภาพของพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละمينในการส่งเสริมและพัฒนาเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์
2. เพื่อเสนอแนวทางการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละمينเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

### วิธีการดำเนินการศึกษา

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งที่จะประเมินศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวป่าชุมชนดงสาละمينให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และหาแนวทางการดำเนินงานเพื่อเสนอต่อองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง การดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้การจากการศึกษาเอกสาร การศึกษาข้อมูลจากบุคคลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม จากบุคคลผู้ให้ข้อมูลหลัก 2 กลุ่ม คือ กลุ่มผู้บริหารและสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง รวมถึงผู้นำชุมชนในพื้นที่เขตตำบล จำนวน 30 คน และกลุ่มองค์กรชุมชน จำนวน 60 คน รวมทั้งสิ้น 60 คน และการสังเกตทั้งแบบมีส่วนร่วมและไม่มีส่วนร่วม

ประเด็นในการสัมภาษณ์ที่สำคัญคือ ศักยภาพด้านพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวป่าชุมชนดงสาละمينทั้งในด้านพื้นที่และสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติที่น่าจะเป็นจุดดึงดูดนักท่องเที่ยว โครงสร้างพื้นฐาน สิ่งอำนวยความสะดวก รวมทั้งความคิดเห็นของกลุ่มผู้ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการพัฒนาและปรับปรุงป่าชุมชนดงสาละمينเพื่อเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัย ใช้วิธีวิเคราะห์เนื้อหาจากเอกสาร ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ประกอบกับบทสัมภาษณ์ เพื่อจะได้ข้อมูลเกี่ยวกับศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง ผลักดันให้เกิดการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ที่เป็นรูปธรรมในอนาคตต่อไป

## ผลการศึกษา

จากการประเมินศักยภาพด้านแหล่งท่องเที่ยวของพื้นที่ คณะผู้วิจัยพบว่าป่าชุมชนดงสาละมีน มีศักยภาพด้านการเป็นแหล่งท่องเที่ยว ยังคงมีความเป็นธรรมชาติ โดยมีสภาพทั่วไป คือ

ป่าสาละมีน มีพื้นที่ทั้งหมด 2,228 ไร่ ลักษณะภูมิประเทศโดยทั่วไปเป็นเนินเขาซ้อนกันและลาดชันตามเนินเขา ลักษณะภูมิอากาศโดยทั่วไปจะมีอากาศร้อนและค่อนข้างหนาวในฤดูหนาว ส่วนในฤดูฝนจะมีฝนตกชุกในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนพฤศจิกายน ด้านการคมนาคม เดินทางตามทางหลวงหมายเลข 217 เข้าอำเภอบึงสามพัน เลี้ยวซ้ายไปตามทางหลวงหมายเลข 2222 (อุบลราชธานี-บึงสามพัน) ก่อนถึงอำเภอยางชุมน้อย ประมาณ 2 กิโลเมตร เลี้ยวซ้ายไปตามถนนหลวงหมายเลข 2134 (ยางชุมน้อย - ศรีเมืองใหม่) ประมาณ 5 กิโลเมตร เลี้ยวขวาไปตามถนนหมายเลข 2112 (ผ่านอุทยานผาแต้ม) ก่อนถึงบ้านบะไห ประมาณ 2 กิโลเมตร มีทางแยกเลี้ยวซ้ายไปสำนักสงฆ์ห้วยเรือ ประมาณ 4 กิโลเมตร ก่อนถึงบ้านนาบัว เลี้ยวขวาเข้าป่าสาละมีน ประมาณ 4 กิโลเมตร ด้านเศรษฐกิจและสังคม ประชากรส่วนมากทำการเกษตร ปัจจุบัน สภาพแวดล้อมทางภูมิทัศน์และสภาพแวดล้อมในพื้นที่ยังไม่มีมีการจัดการพื้นที่ที่ชัดเจน ในพื้นที่มีการบุกรุกแผ้วถางทั้งจากประชาชนในและนอกพื้นที่ตามแนวเขตของป่าสาละมีน ด้านกฎระเบียบและมาตรการในการจัดการ มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านและตั้งกฎระเบียบป่าสาละมีนขึ้น ด้านความสมบูรณ์ของทรัพยากรธรรมชาติ มีความหลากหลายด้านชนิดพรรณพืชและสัตว์พรรณ พืชที่พบทั้งสิ้นมี 52 ชนิด 35 วงศ์ พันธุ์สัตว์ที่พบทั้งสิ้นมี 66 ชนิด 37 วงศ์

พื้นที่ดงสาละมีนมีแหล่งท่องเที่ยวต่าง ๆ ดังนี้

1. น้ำตกถ้ำพวง อยู่ในป่าสาละมีนเป็นน้ำตกเกิดจากห้วยจันแตะไหลมาตกลงยังหน้าผาที่ชะง่อนหินยาวประมาณ 4 เมตร ไหลลงสู่ผืนน้ำประมาณ 11 เมตร ข้างล่างเป็นแอ่งน้ำขนาดกว้างประมาณ 11 เมตรรองรับน้ำที่ตกลง ข้างล่างเป็นเพิงหินที่มีขนาดยาวและกว้างสามารถเป็นที่หลบแดดและหลบฝนได้ ลักษณะของแอ่งน้ำข้างล่างเป็นที่โล่งแจ้ง มีต้นไม้ขนาดเล็กน้อยใหญ่ปกคลุม ทั้งด้านล่างและข้างบนน้ำตก ในฤดูฝนดูเขียวชอุ่มและในฤดูแล้งก็แห้งแล้งมีลักษณะธรณีสัณฐานที่แปลก และหาดูได้ยาก สามารถพบได้ในช่วงฤดูฝนประมาณเดือนกรกฎาคมถึงเดือนธันวาคม ลักษณะอากาศบริเวณโดยรอบน้ำตกจะหนาวเย็นในช่วงที่มีน้ำมาก

2. เสาเฉลียงป่าชุมชนดงสาละมีน มีลักษณะคล้ายกับเสาเฉลียงที่อุทยานแห่งชาติผาแต้ม เป็นเสาหินตั้งคล้ายกับดอกเห็ด (เห็ดปลวก) มีแผ่นวางทับบนเสาหินเป็นแนวเรียบ ซึ่งแต่ละเสาก็มีความแตกต่างกันตามขนาด และลักษณะของพื้นที่ที่ตั้งความสูงของแท่งหินประมาณ 3 เมตร ขนาดของแผ่นหินที่วางบนแท่งหินประมาณ 180 เซนติเมตร และจะมีเสาเฉลียงน้อยใหญ่กระจายอยู่ในพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละมีนจำนวนมาก ซึ่งลักษณะแตกต่างกันไปตามสภาพพื้นที่ ส่วนมากเป็นที่โล่งแจ้ง

3. พืชดอกไม้ธรรมชาติ เนื่องจากเป็นพื้นที่ติดต่อกันกับอุทยานแห่งชาติผาแต้ม ในเขตป่าชุมชนดงสาละมีนจึงเป็นพื้นที่ที่มีทรัพยากรธรรมชาติป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ มีความหลากหลายทางชีวภาพ จึงมีพืชพรรณดอกไม้ป่านานาชนิด เช่น ดุสิตา สร้อยสุวรรณา มณีเทวา สร้อยจันทร์ สามารถชมได้ในช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนพฤศจิกายน

## แนวทางการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละเหม็นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

จากการศึกษาแนวทางการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละเหม็นเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี โดยได้ผลการศึกษาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและการสนทนากลุ่ม ควรที่จะพัฒนาการท่องเที่ยวในด้านสิ่งอำนวยความสะดวก โครงสร้างพื้นฐาน การเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว การประชาสัมพันธ์ การจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยว การประสานงานหน่วยงานภาครัฐ การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนี้

1. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวก เช่น เส้นทางคมนาคม การเดินทาง การเข้าถึง เพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวได้มีความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสร้างสิ่งอำนวยความสะดวกพื้นฐาน เช่น ห้องน้ำ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ศูนย์บริการท่องเที่ยว ลานจอดรถ

2. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง ควรส่งเสริมการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยวเพื่อให้ประชาชนและนักท่องเที่ยวทราบผ่านสื่อต่าง ๆ อย่างจริงจังและต่อเนื่อง เช่น วิทยุ โทรทัศน์ ป้ายประชาสัมพันธ์ วารสาร แผ่นพับ เว็บไซต์ เป็นต้น

3. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง ควรมีการประสานงานขอสนับสนุนงบประมาณจากหน่วยงานภาครัฐที่มีศักยภาพกว่า เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในพื้นที่ เพื่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณด้านการท่องเที่ยว

4. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยว เช่น การบวชป่า การปั่นจักรยาน การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ โดยการนำดารา นักร้อง นักแสดง เข้าร่วมประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยวเพื่อให้สถานที่ท่องเที่ยวเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

5. องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง ควรมีโครงการหรือกิจกรรมเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่น ปลุกจิตสำนึกในการรักษาธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้มีความอุดมสมบูรณ์ เพื่อที่คนในชุมชนจะได้เกิดจิตสำนึกในการอนุรักษ์และหวงแหนทรัพยากรธรรมชาติและไม่ทำลายธรรมชาติในชุมชนของตัวเอง และคนในชุมชนจะคอยเป็นหูเป็นตาไม่ให้มีการบุกรุกทำลายธรรมชาติของชุมชน ควรหามาตรการป้องกันการบุกรุกอย่างเด็ดขาดสำหรับกลุ่มผู้บุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติ โดยการประสานงานกับหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจับกุม ดำเนินคดีทางกฎหมายกับผู้บุกรุก

ผู้วิจัยจึงได้เสนอโครงการเพื่อพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละเหม็นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์โดยเรียงลำดับความสำคัญของโครงการ จำนวน 3 โครงการ ได้แก่ โครงการพัฒนาระบบโครงสร้างพื้นฐานแหล่งท่องเที่ยว โครงการส่งเสริมกิจกรรมการท่องเที่ยว และโครงการประชาสัมพันธ์เพื่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว

## สรุปและอภิปรายผลการศึกษา

ผลการประเมินศักยภาพด้านการท่องเที่ยวและหาแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละเหม็น จังหวัดอุบลราชธานี ให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ จากการวิเคราะห์ข้อมูล พบว่าป่าชุมชนดงสาละเหม็นมีศักยภาพด้านคุณค่าแหล่งท่องเที่ยวทางธรรมชาติที่สวยงาม มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น ธารน้ำตก แก่งน้ำ เสาเฉลียง ถ้ำเพิงผา พุงดอกไม้ เป็นต้น แต่ปัจจุบันยังมีการบุกรุกทรัพยากรป่าไม้รอบแนวพื้นที่ และการเดินทางไปท่องเที่ยวค่อนข้างลำบาก เนื่องจากถนน

บางแห่งมีทางเข้าที่แคบ ขรุขระ และขาดการสนับสนุนทางด้านโครงสร้างพื้นฐานและสิ่งอำนวยความสะดวกในพื้นที่ เช่น ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว ห้องน้ำ ระบบไฟฟ้า ระบบประปา ดังนั้น คณะผู้วิจัยจึงมีข้อเสนอแนะเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละเหม็นให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ โดยองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง ซึ่งได้รับการกิจทางด้านการจัดการแหล่งท่องเที่ยวจากส่วนกลาง ควรจะจัดหาและพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวกทางด้านโครงสร้างพื้นฐาน เช่น จัดตั้งศูนย์บริการนักท่องเที่ยว จัดสร้างห้องน้ำ ติดตั้งระบบไฟฟ้าและระบบประปา และสร้างถนนเพื่อให้สามารถเข้าถึงพื้นที่ท่องเที่ยวได้โดยง่าย ซึ่งสอดคล้องกับที่ กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (2550) ได้กำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวของท้องถิ่นโดยได้กำหนดมาตรฐานไว้ว่า องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องจัดให้มีเส้นทางเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว และสนับสนุนหรือจัดให้มีสิ่งอำนวยความสะดวกในแหล่งท่องเที่ยว และอีกภารกิจที่องค์กรปกครองท้องถิ่นจะต้องดำเนินการ ดังที่มีการกำหนดว่าองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นจะต้องมีมาตรฐานด้านการตลาดการท่องเที่ยว ดังนั้น องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยางควรต้องมีการทำการประชาสัมพันธ์เพื่อให้ประชาชนรู้จักพื้นที่ป่าชุมชนมากขึ้น และต้องมีแผนการตลาดที่สามารถดึงดูดความสนใจและสร้างจุดขายให้แก่นักท่องเที่ยว และการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์น่าจะเป็นรูปแบบหนึ่งที่จะช่วยคงสภาพความอุดมสมบูรณ์ซึ่งเป็นศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวนี้ไว้ได้

### ข้อเสนอแนะ

จากการผลการศึกษาการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยวขององค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง คณะผู้วิจัย ได้มีข้อเสนอแนะคือ องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง ควรเริ่มดำเนินการส่งเสริมการท่องเที่ยวในระดับพื้นที่ เพื่อให้สถานที่แห่งนี้เป็นที่รู้จักของคนในชุมชนและละแวกใกล้เคียงก่อน แล้วจึงขยายผลให้ประชาชนรู้จักวงกว้าง โดยอาจประสานงานหน่วยงานภาครัฐ เช่น สำนักงานการท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัดอุบลราชธานี องค์การบริหารส่วนจังหวัดอุบลราชธานี เพื่อขอรับการสนับสนุนทั้งทางด้านงบประมาณ หรือส่งเสริมกิจกรรมอื่นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรจะบูรณาการการดำเนินงานเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย อันจะช่วยสร้างกิจกรรมเพื่อส่งเสริมการท่องเที่ยวผ่านการทำงานร่วมกับหน่วยงานอื่น อีกทั้งยังต้องมีการวางแผนเพื่อพัฒนาเส้นทางเพื่อการเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวของอำเภอโขงเจียมและจังหวัดอุบลราชธานี เพราะพื้นที่ป่าชุมชนดงสาละเหม็นเป็นพื้นที่ติดต่อกับสถานที่ท่องเที่ยวที่สำคัญของอำเภอโขงเจียม และจังหวัดอุบลราชธานี หลายแห่ง เช่น อุทยานแห่งชาติผาแต้ม ผาชนะได สามพันโบกซึ่งเป็นที่รู้จักของนักท่องเที่ยว

นอกจากนี้ ควรจัดกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สอดคล้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมให้กับประชาชน นักเรียนนักศึกษาในพื้นที่ เช่น กิจกรรมการปลูกป่า การศึกษาเส้นทางธรรมชาติ การศึกษาความหลากหลายทางชีวภาพ การป้องกันการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และสร้างความรู้ความเข้าใจและสร้างจิตสำนึกที่ดีเกี่ยวกับการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ให้กับทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งผู้นำชุมชน องค์กรชุมชน ประชาชนในท้องถิ่นให้มีบทบาทและส่วนร่วมในการจัดการท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์

## เอกสารอ้างอิง

- กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย. (2549). *มาตรฐานการส่งเสริมการท่องเที่ยว*. สืบค้นเมื่อ 15 พฤศจิกายน 2557 จาก [https://www.dla.go.th/work/e\\_book/eb4/eb4\\_1/eb4\\_1.htm/](https://www.dla.go.th/work/e_book/eb4/eb4_1/eb4_1.htm/).
- เทิดชาย ช่วยบำรุง. (2552). *บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับการท่องเที่ยวอย่างยั่งยืนบนพื้นฐานเศรษฐกิจพอเพียง*. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์คณะรัฐมนตรีและราชกิจจานุเบกษา.
- ไพฑูรย์ พงศบุตร. (2540). *กลยุทธ์ในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ*. สืบค้นเมื่อ 10 พฤศจิกายน 2557, จาก <http://guru.thaibizcenter.com/article/detail.asp?kid=2584>.
- วิโรจน์ มั่นธรรม. (2553). *ข้อมูลพื้นฐานและศักยภาพของแหล่งธรรมชาติอันควรอนุรักษ์บริเวณป่าสาละวิน ตำบลห้วยยาง อำเภอโขงเจียม จังหวัดอุบลราชธานี*. วารสารสิ่งแวดล้อมศึกษา (สศศท.), 1(2).
- ปาริชาติ ปัญญาสาย. (2554). การฝึกอบรมพัฒนาชุมชนต้นแบบในการจัดการสิ่งแวดล้อม (ชุมชนสีเขียว). *วารสารสิ่งแวดล้อม*. สำนักงานสิ่งแวดล้อมที่ 12 จังหวัดอุบลราชธานี, 9(3).
- องค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง. (2555). *แผนพัฒนาสามปี (พ.ศ. 2555 - 2557) อุบลราชธานี*. สำนักงานปลัดองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง.
- คำแดง เกษชาติ. (2557, 25 พฤศจิกายน). นายกองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง. สัมภาษณ์
- บุญเลี้ยง แสงใบ. (2557, 25 พฤศจิกายน). ประธานเครือข่ายอาสาสมัครพิทักษ์สิ่งแวดล้อมตำบลห้วยยาง. สัมภาษณ์.
- บัวเครือ จันทร์สด. (2557, 25 พฤศจิกายน). สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลห้วยยาง หมู่ 3. สัมภาษณ์.
- ไพฑูล มั่นธรรม. (2557, 25 พฤศจิกายน). สมาชิกองค์กรกลุ่มคนหัวใจสีเขียว. สัมภาษณ์
- ประชิด แสงใบ. (2557, 25 พฤศจิกายน). ประธานป่าชุมชนตำบลห้วยยาง, สัมภาษณ์.
- สุดใจ ไชโย. (2557, 25 พฤศจิกายน). ผู้ใหญ่บ้านนาบัว หมู่3. สัมภาษณ์.